

обстежених склав $39,8 \pm 8,2$ років. Чоловіків було 2 (20,0%), жінок – 8 (80%). Усім проведено клінічне обстеження за стандартним алгоритмом обстеження ортодонтичного пацієнта. Дігноз патології прикусу визначали за класифікаціями Angle і Л. П. Григор'євої, дисфункції СНЩС – за міжнародними критеріями RDC/TMD (Manfredini, 2011). Усім пацієнтам була виконана конусно-променева комп'ютерна томографія лицьового відділу черепа, проведена оцінка кісткової тканини в ділянці зубів і дефектів зубного ряду, форми, розмірів і положення елементів СНЩС, цефалометричний аналіз за Slavicek. Морфофункціональний стан зубощелепної системи (ЗЩС) на всіх етапах стоматологічної реабілітації контролювали за допомогою електроміографії жувальних м'язів.

Результати. Після проведення клінічних і параклінічних методів дослідження, установлення остаточного діагнозу всім пацієнтам проводилася реабілітація за запропонованим алгоритмом інтегрального підходу, яка складалася з 3 етапів: 1) преортодонтичного; 2) ортодонтичного лікування; 3) постортодонтичного. Преортодонтичний етап полягав у функціональній терапії: фіксація терапевтичного положення нижньої щелепи (mssp – м'язово-скелетної стабільної позиції), виготовлення оклюзійної капи з опціональною зміною на незнімні оклюзійні накладки, адаптація ЗЩС до нового положення нижньої щелепи під контролем поверхневої ЕМГ жувальних м'язів. Також на цьому етапі виконувалися: пластика аномалій вуздечок губ, язика, переддвер'я порожнини рота; видалення надкомплектних зубів; часткове відкриття ретинованого зуба (імпаکتного); видалення надкомплектних і ретинованих зубів, які не підлягають ортодонтичному переміщенню; компактостеотомія; видалення тимчасових і постійних зубів за ортодонтичними показаннями; стоматологічна імплантація (тимчасові імплантати для створення додаткової опори: піднебінні імплантати, імплантати ретроальярної ділянки); хірургічна підготовка м'яких і твердих тканин навколо зуба (пародонтологічна хірургія, ясенна трансплантація, лікування рецесії ясен, кісткова пластика); герметомія. Другий етап полягав у корекції положення й нахилу зубів, форми й розмірів зубних рядів, їх співвідношення за допомогою брекет-системи (одно- або двощелепна фіксація). На цьому етапі можна виконати: кісткову пластику; корекцію контуру зубоясенного прикріплення; компактостеотомію; імплантацію. Постортодонтичний етап охоплював такі маніпуляції: формування й відновлення контуру ясенного прикріплення; подовження коронкової частини зуба; кісткова пластика; імплантація й відновлення цілісності зубного ряду; герметомія або видалення третіх молярів, протетичне відновлення дефектів зубів і зубних рядів. Провідною метою цього етапу було забезпечення щільних міжоклюзійних контактів між верхнім і нижнім зубними рядами, що забезпечувало стабільний морфофункціональний результат реабілітації ортодонтичних пацієнтів із дисфункцією СНЩС.

Висновки. Запропонований алгоритм інтегрального підходу дозволив підвищити ефективність реабілітації ортодонтичних пацієнтів із дисфункцією СНЩС за рахунок чіткого розподілу виконання необхідних маніпуляцій лікарями різної спеціалізації залежно від етапу, зменшення загального часу реабілітації. У всіх пацієнтів спостерігали відсутність клінічних проявів симптомів СНЩС, відновлення естетичного, функціонального й морфологічного балансу стану ЗЩС, симетричну й пропорційну діяльність жувальних м'язів.

Смаглюк Л.В., Дмитренко М.І., Нестеренко О.М.

ПОМИЛКИ Й УСКЛАДНЕННЯ В ЛІКУВАННІ ОРТОДОНТИЧНИХ ПАЦІЄНТІВ

Полтавський державний медичний університет, Полтава, Україна

Результатом активного ортодонтичного лікування стає досягнення функціонального, морфологічного й естетичного оптимумів. Але зробити це не просто, ще складніше закріпити позитивні результати й стабілізувати їх. У сучасних умовах питання аналізу помилок і ускладнень у лікуванні зубощелепних аномалій (ЗЩА) гостро актуальне. Поділяють ортодонтичні помилки й ускладнення таким чином: у період діагностики, складання плану лікування, вибору конструкції апарата, у процесі ортодонтичного лікування і в ретенційний період.

Мета дослідження: аналіз літературних даних, результатів лікування лікарів-ортодонтів і особистих матеріалів щодо помилок і ускладнень, які можуть супроводжувати процес комплексного лікування ЗЩА на різних його етапах.

Аналізуючи **результати** функціональної терапії в ортодонтії, називають три основні помилки: перша – у теоретичній концепції єдності форми й функції; друга – у біологічній моделі взаємозв'язку між функцією жувальної мускулатури й формою щелеп; третя – у конструкції функціональних апаратів. Серед помилок і ускладнень під час ортодонтичного лікування сучасною знімною й незнімною назубною ортодонтичною технікою виділяють неправильний вибір і використання конструкції, неправильну фіксацію брекетів до емалі, порушення етапів виготовлення коронок і кілець на опорні зуби, неправильний вибір назубних дуг. Ускладненням ортодонтичного лікування сучасною назубною технікою вважають резорбцію верхівок коренів зубів. Невиконання пацієнтами рекомендацій лікаря щодо санітарно-гігієнічного догляду за порожниною рота під час ортодонтичного лікування, особливо незнімною технікою, надалі призводить до низки ускладнень стану твердих тканин зуба, тканин пародонта і слизової оболонки порожнини рота. Під час активного ортодонтичного лікування корекція зубного ряду лише на верхній щелепі призводить до невідповідності міжоклюзійних

контактів. Надмірне дозування сил і їх нецілеспрямоване використання призводять до перерозширення зубних дуг, гіпертрофічного гінгівіту.

Помітне місце у виникненні рецидиву захворювання займають неспроможність ретенційних апаратів утримувати результати й недосконалі тактика в період ретенції. Необхідно підкреслити важливість міодинамічної рівноваги для встановлення стабільної ретенції. Дуже важливе питання – термін ретенційного періоду. Рекомендують зіставляти тривалість ретенційного періоду з терміном активного ортодонтичного лікування. Нині збільшується кількість прихильників позитивної ретенції у зв'язку з тим, що зміни в зубощелепній ділянці відбуваються і в дорослих пацієнтів. Реалізація комплексного плану лікування й реабілітації пацієнта після завершення ортодонтичного переміщення зубів і щелеп, особливо старших вікових груп, неможлива без відповідної корекції естетичної, морфологічної цілості зубів, зубних рядів, тканин пародонта, скронево-нижньощелепного суглоба, оцінки їхньої ефективності й функціонування. Тому для профілактики можливих помилок і ускладнень у проведенні комплексу реабілітації дорослих пацієнтів необхідно визначати роль ортодонтичних, ортопедичних, терапевтичних і хірургічних методів лікування залежно від переваги тих чи інших клінічних проявів у конкретного хворого. Особливої уваги потребує усунення шкідливої звички як етіологічного фактора. Продовження дії етіологічного фактора й неможливість його усунення потребують позитивної ретенції.

Висновок. Висвітлення помилок і ускладнень на етапах лікування пацієнтів із зубощелепними аномаліями й урахування їх у подальшій роботі дасть можливість лікарям-ортодонтам підвищити ефективність надання спеціалізованої допомоги на всіх етапах комплексної реабілітації.

Сороченко Г.В., Хоменко Л.О., Остапко О.І.

ОСОБЛИВОСТІ КАРІЄСРЕЗИСТЕНТНОСТІ ЕМАЛІ ПОСТІЙНИХ ЗУБІВ ІЗ РІЗНИМИ СТУПЕНЯМИ МІНЕРАЛІЗАЦІЇ

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Київ, Україна

Мета дослідження - вивчити ступінь карієсрезистентності твердих тканин постійних зубів на різних етапах мінералізації.

Матеріали й методи. Карієсрезистентність твердих тканин постійних зубів визначали за допомогою тесту емалевої резистентності (ТЕР-тест, В. Р. Окушко, Л. І. Косарева, 1983) у власній модифікації (2009).

Було проведено 60 модифікованих ТЕР-тестів (по 20 у кожній віковій групі – 5-9, 10-13 і 14-18 років) у 24-х дітей. Карієсрезистентність оцінювали серед усіх 4-х груп зубів (моляри, різці, ікла, премоляри) по 5 модифікованих ТЕР-тестів для кожної групи (у групі 5-9 років було проведено по 8 модифікованих ТЕР-тестів для молярів і різців та 4 – для премолярів та іклів). Статистичну обробку результатів дослідження проводили з використанням програми «R-statistics».

Результати. Отримані дані вказують на наявність статистично достовірної різниці між показниками карієсрезистентності постійних зубів різних вікових груп обстеженого контингенту дітей ($p < 0,05$). Найвищий середньогруповий показник карієсрезистентності постійних зубів - $5,95 \pm 0,34$ – було виявлено в групі дослідження 14-18-річних обстежених. Рівень карієсрезистентності постійних зубів у осіб віком 14-18 років був, відповідно, на 30,3 % і 26,9 % достовірно вищим за аналогічні показники груп 5-9-річних ($7,75 \pm 0,42$) і 10-13-річних дітей ($7,55 \pm 0,45$) ($p < 0,05$).

Серед дітей віком 5-9 років найнижчий показник карієсрезистентності ($8,25 \pm 0,25$) зафіксовано після обстеження постійних премолярів та іклів, що може бути зумовлено нижчим рівнем мінералізації внаслідок передчасного їх прорізування. Цей результат був на 10,5 % достовірно вищим за аналогічний показник групи молярів даної вікової групи - $7,38 \pm 0,21$, що вказувало на вищий рівень карієсрезистентності молярів ($p < 0,05$). Ступінь карієсрезистентності постійних різців у дітей віком 5-9 років - $7,88 \pm 0,35$ – займав проміжне положення й не мав статистично достовірної різниці з аналогічними показниками інших груп постійних зубів ($p > 0,05$).

У віковій групі 10-13 років рівень карієсрезистентності молярів - $7,2 \pm 0,32$ – був на 2,7 %, 5,3 % і 10 % відповідно недостовірно вищим за аналогічні показники різців ($7,4 \pm 0,28$), іклів ($7,6 \pm 0,2$) і премолярів ($8 \pm 0,33$) ($p > 0,05$).

Показники карієсрезистентності постійних зубів усіх груп осіб віком 14-18 років були достовірно вищими за відповідні показники вікових груп 5-9 років і 10-13 років ($p < 0,05$). Рівень карієсрезистентності молярів та іклів 14-18-річних осіб відповідав критерію “середній” – $5,6 \pm 0,2$ і $5,8 \pm 0,27$. Аналогічні показники різців і премолярів були однаковими - $6,2 \pm 0,31$, що вказувало на їхній низький рівень опірності до карієсу. Статистично достовірної різниці між показниками різних груп зубів цього вікового контингенту виявлено не було ($p > 0,05$).

Результати. Отже, вивчення карієсрезистентності твердих тканин постійних зубів у осіб різного віку виявило наявність статистично достовірної різниці між показниками карієсрезистентності постійних зубів різних вікових груп ($p < 0,05$). Карієсрезистентність постійних зубів 5-9- ($7,75 \pm 0,42$) і 10-13-річних ($7,55 \pm 0,45$) осіб низька, 14-18-річних ($5,95 \pm 0,34$) – середня. З-поміж різних груп зубів у всі вікові періоди найвищий рівень карієсрезистентності характерний для молярів. Низький ступінь резистентності до карієсу може зумовлюва-